

SELONTEKO SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN JÄRJESTÄMISESTÄ SEKÄ ARVIO MERKITTÄVIMMISTÄ RISKEISTÄ VUODELTA 2020

Kasvatus- ja koulutuslautakunta on hyväksynyt 20.11.2018 hallintosäännössä edellytetyn kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta on valvonut, että kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on toiminut kaupunginvaltuuston hyväksymän Helsingin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -asiakirjan, vahvistetun talousarvion, kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen hyväksymien tavoitteiden, eettisten periaatteiden (Khs 28.10.2019, §722) sekä hyväksymänsä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen mukaisesti ja ohjannut sen toimintaa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Kasvatus- ja koulutuslautakunta vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimeenpanon valvonnasta. Toimialan johto vastaa siitä, että sisäisen valvonnan vastuut on asianmukaisesti määritelty ja viestitty henkilöstölle. Johdon vastuulla on myös huolehtia siitä, että esimiehet ovat ammattitaitoisia ja toimivat lakien, säädösten ja kaupungin ohjeistuksen mukaisesti. Esimiesten vastuulla on huolehtia siitä, että lakeja, säädöksiä ja kaupungin ohjeita noudatetaan käytännössä.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta koordinoidaan kasvatuksen ja koulutuksen toimialan hallinnon talous- ja suunnittelupalveluissa. Talous- ja suunnittelupalvelujen suunnittelupäällikkö ja riskienhallinnan asiantuntija vastaavat toimialan riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan koordinaatiosta lautakunnan hyväksymän riskienhallinnan kuvauksen ja muiden kaupungin ja toimialan linjausten mukaisesti. Lisäksi he vastaavat riskienhallintaan liittyvästä tuesta toimialan johdolle sekä toimialan riskienhallinnan kuvauksen ja muiden riskienhallintaan ja sisäiseen valvontaan liittyvien suunnitelmien, ohjeiden ja analyysien valmistelusta.

Toimialan riskit kartoitetaan vuosittain. Riskeille valitaan omistajat ja päätetään siitä, miten riskeihin vastataan ja miten niiden kehitystä seurataan. Riskien omistajien vastuulla on riskin hallintatoimenpiteiden laatiminen ja niiden toteutumisen seuranta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisen arviointi

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on arvioinut sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä, toimeenpanoa ja toimivuutta toimialan tasolla. Arviointi perustuu kypsyysarvioon ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan muistilistaan. Arviointi käydään läpi toimialan riskienhallintaryhmässä 19.2.2021.

Arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan nykytilasta

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan nykytila arvioidaan tyydyttäväksi asteikolla hyvä/tyydyttävä/parannusta vaativa.

Toteutuneet merkittävät riskit

Edellisessä riskienkartoituksessa havaittu toimialan ja valtion talouden heikkenemistä koskeva riski toteutui korona-pandemian myötä ja sillä tulee olemaan pitkäaikaisia vaikutuksia kaupungin ja toimialan talouteen. Pandemia aiheutti myös oppimisvajetta erityisesti niille lapsille ja nuorille, joilla oli jo valmiiksi haasteita oppimisessa. Oppimisvajeella voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia monen lapsen ja nuoren tulevaisuuteen.

Varhaiskasvatuksen opettajien saatavuushaasteet ovat jatkuneet vuoden 2020 aikana, mutta niissä on tapahtunut kehitystä parempaan suuntaan, kun hallintakeinoja on toteutettu. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa on pulaa myös lastenhoitajista. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa henkilöstövaje on kriittinen ja voi pahimmassa tapauksessa johtaa siihen, että palvelua ei voida tarjota ruotsiksi kaikille halukkaille, kuten lainsäädäntö edellyttäisi. Kelpoisuusvaatimukset täyttävästä henkilöstöstä on pulaa myös suomen- ja ruotsinkielisessä perusopetuksessa. Henkilöstön saatavuusongelmien ennakoidaan jatkuvan myös tulevaisuudessa.

Osassa kiinteistöjä toimitilojen huono kunto haittasi toimintaa ja näkyi vuoden 2020 aikana mm. sisäilmaongelmina, joiden pitkittymisestä saattaa aiheutua tilojen käyttäjille terveyshaittoja. Huonokuntoisista toimitiloista aiheutuu toimialalle jatkuvasti mainehaittaa, jolla on vaikutusta henkilöstön saatavuuteen ja vaihtuvuuteen.

Syyttäjä teki toimialajohtajan osalta syyttämättäjättämispäätöksen liittyen opetusviraston aikaisiin tietotekniikkahankintoihin.

Merkittävimmät riskit ja niiden hallinta

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vuoden 2021 riskit kartoitettiin joului-tammikuun aikana. Kartoituksen mukaan toimialan merkittävimmät riskit liittyvät edelleen pätevän henkilöstön saatavuuteen varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Vajausta on suomen- ja ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa kelpoisuusvaatimukset täyttävästä henkilöstöstä ja perusopetuksessa pätevistä opetushenkilöstöstä sekä koulupsykologeista. Saatavuusriskiä hallitaan muun muassa tehokkaalla rekrytointimarkkinoinnilla ja tarjoamalla täydennyskoulutusta omalle henkilöstölle. Lisäksi henkilöstön kouluttautumista tuetaan palkallisilla opintovapailla.

Alueiden erilaistuminen ja lasten ja nuorten syrjäytymiskehitys tunnistettiin edellisten vuosien tapaan merkittäväksi riskiksi. Riski koskee koko kaupunkia ja monia hallintakeinoja toteutetaan eri hallintokuntien yhteistyönä muun muassa kaavoituksen osalta.

Palvelutuotannon käytössä olevien toimitilojen heikko kunto, paikoin puutteellinen ylläpito, pitkittyneet vasteajat kunnossa- ja ylläpidon palvelupyyntöihin, rakennushankkeissa kesken-eräisinä vastaanotetut tilat sekä sisäilma havaittiin kartoituksessa olennaisiksi riskeiksi, joista aiheutuu haittoja sekä henkilökunnalle että asiakkaille. Mahdollisen terveyshaitan lisäksi sisäilmaongelmat voivat pitkittyessään johtaa rekrytointiongelmiin ja henkilöstön vaihtuvuuden kasvuun. Hallintatoimenpiteet perustuvat vanhoissa toimitiloissa pääasiassa ennakointiin ja uusissa tiloissa takuuajan virheiden seurantaan. Lopullinen vastuu toimitilojen kunnossapidosta ja laadusta kuuluu kaupunkiympäristön toimialalle, joka on tilojen omistaja.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiskohteet ja kehittäminen

Henkilöstön saatavuuteen liittyvien riskien hallintaa tullaan edelleen kehittämään vuoden 2021 aikana. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja kaupunkiympäristön toimialan välistä yhteistyötä lisätään toimitilojen riskienhallinnassa. Sisäisen valvonnan kehittämistä jatketaan tärkeimmissä prosesseissa sekä yleisesti prosessien kehittämistyötä. Esimerkkinä voidaan mainita toimialan ostojen seuranta. Lisäksi riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan koordinaatioresurssit tarkastetaan kaupungin linjausten mukaisiksi.

Organisaatioturvallisuuden osalta on jatkettu ohjeiden, prosessien ja toimintamallien kehittämistä. Riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa koskevia raportteja on koottu yhteen kokonaisraporttiin, jossa on kiinnitetty erityistä huomiota käytettävyyteen. Tietojärjestelmien käyttäjähallinnan valvontaa on kehitetty edelleen huomioimaan paremmin olennaisuus ja toimialan koko.